Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (yhdeksäs jaosto)

11 päivänä kesäkuuta 2020*

Ennakkoratkaisupyyntö – Konsessiosopimusten tekomenettely – Direktiivi 2014/23/EU – 38 artiklan 9 kohta – Sellaisia korjaavia toimenpiteitä koskeva järjestelmä, joilla on tarkoitus osoittaa poissulkemisperusteen kohteena olevan talouden toimijan luotettavuuden palautuminen – Kansallinen säännöstö, jossa kielletään talouden toimijoita, jotka ovat pakollisen poissulkemisperusteen kohteena, osallistumasta konsessiosopimusten tekomenettelyyn viiden vuoden ajan – Tällaisten toimijoiden mahdottomuus esittää näyttöä toteutetuista korjaavista toimenpiteistä

Asiassa C-472/19,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Conseil d'État (Ranska) on esittänyt 14.6.2019 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 20.6.2019, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Vert Marine SAS

vastaan

Premier ministre ja

Ministre de l'Économie et des Finances,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (yhdeksäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja S. Rodin sekä tuomarit D. Šváby (esittelevä tuomari) ja N. Piçarra,

julkisasiamies: M. Campos Sánchez-Bordona,

kirjaaja: hallintovirkamies V. Giacobbo-Peyronnel,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Vert Marine SAS, edustajanaan F. Dereux, avocat,

– Ranskan hallitus, asiamiehinään P. Dodeller, A.-L. Desjonquères ja C. Mosser,

– Kreikan hallitus, asiamiehinään A. Dimitrakopoulou, D. Tsagkaraki ja L. Kotroni,

– Euroopan komissio, asiamiehinään J.-F. Brakeland, P. Ondrůšek ja L. Haasbeek,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee käyttöoikeussopimusten tekemisestä 26.2.2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/23/EU (EUVL 2014, L 94, p. 1) 38 artiklan 9 ja 10 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa vastakkain ovat Vert Marine SAS ja toisaalta Premier ministre (pääministeri, Ranska) ja ministre de l'Économie et des Finances (talous- ja valtiovarainministeri, Ranska) ja jossa kyseinen yhtiö vaatii kumoamaan konsessiosopimuksista 1.2.2016 annetun asetuksen nro 2016-86 (décret n° 2016-86, du 1er février 2016, relatif aux contrats de concession; JORF 2.2.2016, teksti nro 20) tietyt säännökset.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Direktiivin 2014/23 johdanto-osan 71 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Talouden toimijoille olisi kuitenkin annettava mahdollisuus toteuttaa säännösten noudattamiseksi toimenpiteitä, joilla on tarkoitus korjata rikosten tai virheiden seuraukset ja estää tehokkaasti asiattoman toiminnan toistuminen. Tällaiset toimenpiteet saattavat olla erityisesti henkilöstöä ja organisaatiota koskevia toimenpiteitä, kuten kaikkien yhteyksien katkaiseminen henkilöihin tai organisaatioihin, jotka ovat osallistuneet asiattomaan toimintaan, asianmukaiset henkilöstön uudelleenorganisointitoimet, raportointi- ja valvontajärjestelmien käyttöönotto, sisäisen tarkastusrakenteen perustaminen valvomaan säännösten noudattamista sekä sisäisten vastuu- ja korvaussääntöjen antaminen. Talouden toimijaa ei saisi enää sulkea pois yksinomaan näillä perusteilla, jos tällaisilla toimenpiteillä saadaan riittävät takeet. Talouden toimijoilla olisi oltava mahdollisuus pyytää säännösten noudattamiseksi toteutettujen toimenpiteiden tarkastelua, jotta kyseiset toimijat saisivat mahdollisuuden osallistua käyttöoikeussopimuksen tekoon. Jäsenvaltioiden olisi kuitenkin saatava määritellä tällaisissa tapauksissa sovellettavat täsmälliset menettelyä ja sisältöä koskevat edellytykset. Niiden olisi erityisesti voitava päättää, haluavatko ne sallia sen, että yksittäiset hankintaviranomaiset tai hankintayksiköt toteuttavat asianmukaiset arvioinnit, vai antaa tämän tehtävän muille keskustason tai muiden kuin keskustason viranomaisille.”

4 Mainitun direktiivin 38 artiklan 4, 9 ja 10 kohdassa säädetään seuraavaa:

”4. Hankintaviranomaisten tai 7 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettujen hankintayksiköiden on suljettava talouden toimija pois käyttöoikeussopimuksen [eli konsessiosopimuksen] tekomenettelystä, jos ne ovat näyttäneet toteen, että kyseiselle talouden toimijalle on annettu lainvoimainen tuomio jostakin seuraavasta syystä:

a) osallistuminen [järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta 24.10.2008 tehdyn] neuvoston puitepäätöksen 2008/841/YOS [(EUVL 2008, L 300, s. 42)] 2 artiklassa määritellyn rikollisjärjestön toimintaan;

b) korruptio, sellaisena kuin se on määritelty sellaisen lahjonnan torjumista, jossa on osallisena Euroopan yhteisöjen virkamiehiä tai Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiehiä, koskevan yleissopimuksen [(EYVL 1997, C 196, s. 1)] 3 artiklassa ja [lahjonnan torjumisesta yksityisellä

sektorilla 22.7.2003 tehdyn] neuvoston puitepäätöksen 2003/568/YOS [(EUVL 2003, L 192, s. 54)] 2 artiklan 1 kohdassa, sekä hankintaviranomaisen tai hankintayksikön taikka talouden toimijan kansallisessa oikeudessa määritelty korruptio;

c) Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevan yleissopimuksen 1 artiklassa tarkoitetut petokset [(EYVL 1995, C 316, s. 48)];

d) [terrorismin torjumisesta 13.6.2002 tehdyn] neuvoston puitepäätöksen 2002/475/YOS [(EYVL 2002, L 164, s. 3)] 1 artiklassa määritellyt terrorismirikokset tai 3 artiklassa määritellyt terroritoimintaan liittyvät rikokset taikka mainitun puitepäätöksen 4 artiklassa tarkoitettu yllyttäminen, avunanto tai yritys;

e) [rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesutarkoituksiin sekä terrorismin rahoitukseen 26.10.2005 annetun] Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY [(EUVL 2005, L 309, s. 15)] 1 artiklassa määritelty rahanpesu tai terrorismin rahoitus;

f) [ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta ja neuvoston puitepäätöksen 2002/629/YOS korvaamisesta 5.4.2011 annetun] Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2011/36/EU [(EUVL 2011, L 101, s. 1)] 2 artiklassa määritelty lapsityövoiman käyttö ja muun muotoinen ihmiskauppa.

– –

9. Talouden toimija, joka on jossakin 4 ja 7 kohdassa tarkoitetuista tilanteista, voi esittää näyttöä, jonka perusteella talouden toimijan toteuttamat toimenpiteet ovat riittäviä osoittamaan sen luotettavuuden siitä huolimatta, että asianmukainen poissulkemisperuste on olemassa. Jos näyttö katsotaan riittäväksi, asianomaista talouden toimijaa ei saa sulkea pois hankintamenettelystä.

Tätä varten talouden toimijan on esitettävä näyttö siitä, että se on maksanut tai sitoutunut maksamaan korvauksen kaikista vahingoista, joita rangaistavasta teosta tai virheestä on aiheutunut, selvittänyt tosiasiat ja olosuhteet kattavasti toimimalla aktiivisesti yhteistyössä tutkintaviranomaisten kanssa ja toteuttanut konkreettiset tekniset sekä organisaatioon ja henkilöstöön liittyvät toimenpiteet, joilla voidaan tarkoituksenmukaisesti estää uudet rangaistavat teot tai virheet. Talouden toimijoiden toteuttamat toimenpiteet on arvioitava ottaen huomioon rangaistavan teon tai rikkomuksen vakavuus ja niihin liittyvät erityiset olosuhteet. Jos toimenpiteitä pidetään riittämättöminä, talouden toimijan on saatava kyseisen päätöksen perustelut.

Talouden toimijalla, joka on lainvoimaisella tuomiolla suljettu pois hankintamenettelyistä tai käyttöoikeussopimuksen tekomenettelyistä, ei saa olla oikeutta käyttää tämän kohdan mukaista mahdollisuutta kyseisestä tuomiosta johtuvan poissulkemisen keston aikana jäsenvaltioissa, joissa tuomio on lainvoimainen.

10. Jäsenvaltioiden on vahvistettava lakien, asetusten tai hallinnollisten määräysten nojalla ja unionin lainsäädäntö huomioon ottaen edellytykset, joiden mukaan tätä artiklaa sovelletaan. Niiden on erityisesti määriteltävä poissulkemisen enimmäiskesto siinä tapauksessa, että talouden toimija ei toteuta 9 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä luotettavuutensa osoittamiseksi. Jos poissulkemisen kestoa ei ole vahvistettu lainvoimaisella tuomiolla, se ei saa olla pidempi kuin viisi vuotta lainvoimaisen tuomion antamisesta 4 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa ja kolme vuotta asiaankuuluvasta tapahtumasta 7 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa.”

5 Mainitun direktiivin 51 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on saatettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 18 päivänä huhtikuuta 2016. Niiden on toimitettava viipymättä nämä säännökset kirjallisina komissiolle.

Näissä jäsenvaltioiden antamissa säädöksissä on viitattava tähän direktiiviin tai niihin on liitettävä tällainen viittaus, kun ne virallisesti julkaistaan. Jäsenvaltioiden on säädettävä siitä, miten viittaukset tehdään.

2. Jäsenvaltioiden on toimitettava tässä direktiivissä säännellyistä kysymyksistä antamansa keskeiset kansalliset säännökset kirjallisina komissiolle.”

Ranskan lainsäädäntö

6 Konsessiosopimuksista 29.1.2016 annetun asetuksen nro 2016-65 (ordonnance n° 2016-65, du 29 janvier 2016, relative aux contrats de concession; JORF 30.1.2016, teksti nro 66) 39 §:ssä säädettiin seuraavaa:

”Konsessiosopimusten tekomenettelystä suljetaan pois:

1° Henkilöt, joille on annettu lainvoimainen tuomio jostakin rikoslain (code pénal) 222-34–222-40, 313-1, 313-3, 314-1, 324-1, 324-5, 324-6, 421-1–421-2-4, 421-5, 432-10, 432-11, 432-12–432-16, 433-1, 433-2, 434-9, 434-9-1, 435-3, 435-4, 435-9, 435-10, 441-1–441-7, 441-9, 445-1–445-2-1 tai 450-1 §:ssä, yleisen verokoodeksin (code général des impôts) 1741–1743, 1746 tai 1747 §:ssä ja muiden kuin puolustukseen tai turvallisuuteen liittyvien konsessiosopimusten osalta rikoslain 225-4-1 ja 225-4-7 §:ssä säädetyistä rikoksista tai tällaisten rikosten salaamisesta sekä unionin jonkin muun jäsenvaltion lainsäädännössä säädetyistä vastaavista rikoksista – –

– –

Edellä 1° momentissa säädettyä poissulkemista konsessiosopimusten tekomenettelystä sovelletaan viisi vuotta tuomion julistamisesta lukien

– –”

7 Asetuksen nro 2016-86 19 §:ssä säädettiin seuraavaa:

”I – Ehdokkaan on esitettävä hakemuksensa tueksi valaehtoinen lausunto, joka osoittaa, että

1° häntä ei ole suljettu pois konsessiosopimusten tekomenettelystä edellä mainitun 29.1.2016 annetun asetuksen 39, 40 ja 42 §:n nojalla

2° hänen pätevyyttään ja kelpoisuuttaan koskevat tiedot ja asiakirjat, joita edellytetään edellä mainitun 29.1.2016 annetun asetuksen 45 §:n nojalla ja 20 ja 21 §:ssä säädetyin edellytyksin, ovat paikkansapitäviä.

II – Ehdokkaan on esitettävä kaikki asiakirjat, jotka osoittavat, ettei häntä ei ole suljettu pois konsessiosopimusten tekomenettelystä edellä mainitun 29.1.2016 annetun asetuksen 39, 40 ja 42 §:n nojalla

– –”

8 Mainitun asetuksen 23 §:ssä säädettiin seuraavaa:

”I – Konsession antava viranomainen, joka toteaa, että asiakirjat tai tiedot, joiden esittäminen oli 19, 20 ja 21 §:n nojalla pakollista, [puuttuvat], voi ennen hakemusten tarkastelua pyytää kyseisiä ehdokkaita täydentämään hakemustaan asianmukaisen ajan kuluessa. Se ilmoittaa tällöin muille ehdokkaille tämän säännöksen soveltamisesta.

II – – – Myös hakemukset, jotka eivät täytä edellytyksiä, hylätään. Hakemus, jonka on toimittanut ehdokas, joka ei voi osallistua sopimuksentekomenettelyyn edellä mainitun asetuksen [nro 2016-65] 39, 40, 42 ja 44 §:n nojalla tai jolla ei ole saman asetuksen 45 §:ssä vaadittua pätevyyttä ja kelpoisuutta, ei täytä edellytyksiä.”

9 Asetuksen nro 2016-65 ja asetuksen nro 2016-86 kaikki edellä mainitut säännökset kumottiin 1.4.2019 ja ne toistettiin olennaisilta osin julkisista hankinnoista annetun koodeksin (code de la commande publique) L. 3123-1 §:ssä ja R. 3123-1–R. 3123-21§:ssä.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

10 Vert Marine, joka on urheilu- ja vapaa-ajan laitteiden delegoituun hallinnointiin erikoistunut yhtiö, jonka liiketoiminnan keskeinen osa pohjautuu julkisyhteisöjen kanssa tehtyjen konsessiosopimusten hyödyntämiseen, riitautti Conseil d’État’ssa (ylin hallintotuomioistuin, Ranska) nostamassaan kanteessa Ranskan pääministerin implisiittisen hylkäyspäätöksen, joka koski Vert Marinen esittämää, asetuksen nro 2016/86 19 ja 23 §:n kumoamista koskevaa vaatimusta.

11 Vert Marine väittää tässä yhteydessä erityisesti, että mainitut säännökset eivät ole yhteensopivia direktiivin 2014/23 38 artiklan kanssa siltä osin kuin niissä ei anneta talouden toimijoille, jotka on suljettu automaattisesti pois konsessiosopimusten tekomenettelyistä sen jälkeen, kun niille on annettu lainvoimainen tuomio jostakin asetuksen nro 2016-65 39 §:n 1 momentissa tarkoitetusta erityisen vakavasta rikoksesta, mahdollisuutta esittää näyttöä toteuttamistaan korjaavista toimenpiteistä, joiden avulla ne voivat osoittaa luotettavuutensa palautuneen siitä huolimatta, että mainittu tuomio on olemassa. Unionin tuomioistuimelle toimitetusta asiakirja-aineistosta ilmenee, että asetuksen nro 2016–65 39 §:n 1 momentissa tarkoitetut rikokset vastaavat olennaisilta osin direktiivin 2014/23 38 artiklan 4 kohdassa tarkoitettuja rikoksia.

12 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii tässä yhteydessä, ovatko direktiivin 2014/23 38 artiklan 9 ja 10 kohta esteenä sellaiselle kansalliselle säännöstölle, jossa evätään talouden toimijalta mahdollisuus esittää tällaista näyttöä, kun se on suljettu automaattisesti pois konsessiosopimusten tekomenettelyistä sen jälkeen, kun sille on annettu lainvoimainen tuomio joistakin erityisen vakavista rikoksista, joita kansallinen lainsäätäjä on halunnut ehkäistä taatakseen julkisten hankintojen vastuullisuutta koskevassa tarkoituksessa ehdokkaiden esimerkillisyyden.

13 Lisäksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, voidaanko siinä tapauksessa, että talouden toimijan toteuttamien korjaavien toimenpiteiden asianmukaisuutta koskeva tarkastelu voidaan antaa oikeusviranomaisten tehtäväksi, kansallisessa oikeudessa säädettyjen useiden toimenpiteiden, joita tuomioistuimen toteuttavat ja jotka koskevat vapauttamista, oikeudellista rehabilitointia ja tuomiota koskevan maininnan poistamista rikosrekisterin osasta nro 2, katsoa olevan direktiivin 2014/23 38 artiklan 9 kohdassa säädetyn korjaavia toimenpiteitä koskevan järjestelmän mukaisia.

14 Näissä olosuhteissa Conseil d'État päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko [direktiiviä 2014/23] tulkittava siten, että se on esteenä sille, ettei jäsenvaltion lainsäädännössä anneta julkisten hankintojen vastuullisuuden tarkoituksessa talouden toimijalle, jolle on annettu lainvoimainen tuomio erityisen vakavasta rikoksesta ja jota tällä perusteella koskee kielto osallistua konsessiosopimuksen tekomenettelyyn viiden vuoden ajan, mahdollisuutta esittää näyttöä, jonka perusteella talouden toimijan toteuttamat toimenpiteet ovat riittäviä osoittamaan hankintaviranomaiselle sen luotettavuuden siitä huolimatta, että asianmukainen poissulkemisperuste on olemassa?

2) Jos [direktiivissä 2014/23] sallitaan se, että jäsenvaltiot antavat muiden viranomaisten kuin asianomaisten hankintaviranomaisten tehtäväksi arvioida toimijoita koskevaa säännösten noudattamisen järjestelmää, voidaanko kyseisen järjestelmän arvioiminen uskoa tällaisen mahdollisuuden nojalla lainkäyttöviranomaisille? Jos vastaus on myöntävä, voidaanko Ranskan oikeuteen perustuvien järjestelmien, jotka koskevat vapauttamista, oikeudellista rehabilitointia ja tuomiota koskevan maininnan poistamista rikosrekisterin osasta nro 2, kaltaiset järjestelmät rinnastaa direktiivissä tarkoitettuihin säännösten noudattamisen järjestelmiin?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

15 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään pääasiallisesti, onko direktiivin 2014/23 38 artiklan 9 ja 10 kohtaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa ei anneta talouden toimijalle, jolle on annettu lainvoimainen tuomio jostakin mainitun direktiivin 38 artiklan 4 kohdassa tarkoitetuista rikoksista ja jota tällä perusteella koskee automaattinen kielto osallistua konsessiosopimusten tekomenettelyihin, mahdollisuutta esittää näyttöä siitä, että se on toteuttanut korjaavia toimenpiteitä, joilla voidaan osoittaa sen luotettavuuden palautuneen.

16 Tässä yhteydessä on muistutettava, että direktiivin 2014/23 38 artiklan 9 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan talouden toimija, joka on jossakin muun muassa tämän artiklan 4 kohdassa tarkoitetuista tilanteista, voi esittää näyttöä, jonka perusteella talouden toimijan toteuttamat toimenpiteet ovat riittäviä osoittamaan sen luotettavuuden siitä huolimatta, että asianmukainen poissulkemisperuste on olemassa, ja että jos näyttö katsotaan riittäväksi, asianomaista talouden toimijaa ei saa sulkea pois konsessiosopimusten tekomenettelystä. Tällä säännöksellä otetaan täten käyttöön korjaavien toimenpiteiden menetelmä (self-cleaning) (ks. analogisesti julkisista hankinnoista ja direktiivin 2004/18/EY kumoamisesta 26.2.2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/24/EU (EUVL 2014, L 94, s. 65) 57 artiklan 6 kohdan osalta, joka vastaa direktiivin 2014/23 38 artiklan 9 kohtaa, tuomio 30.1.2020, Tim, C-395/18, EU:C:2020:58, 49 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

17 Direktiivin 2014/23 38 artiklan 9 kohdan ensimmäisen alakohdan sanamuodosta käy ilmi, että kun tässä säännöksessä säädetään, että talouden toimija voi esittää näyttöä toteutetuista korjaavista toimenpiteistä, siinä annetaan talouden toimijoille oikeus, joka jäsenvaltioiden on turvattava, kun ne panevat tämän direktiivin täytäntöön, tässä direktiivissä säädettyjä edellytyksiä noudattaen.

18 Direktiivin 2014/23 38 artiklan 9 kohdan kolmannessa alakohdassa säädetään kuitenkin, että talouden toimijalla, joka on lainvoimaisella tuomiolla suljettu pois hankintamenettelyistä tai konsessiosopimusten tekomenettelyistä, ei ole mahdollisuutta esittää näyttöä toteutetuista korjaavista toimenpiteistä kyseisestä tuomiosta johtuvan poissulkemisen keston aikana jäsenvaltioissa, joissa

tuomiolla on oikeusvaikutuksia. Talouden toimijan oikeus käyttää direktiivin 2014/23 38 artiklan 9 kohdan ensimmäisessä alakohdassa myönnettyä oikeutta on siten suljettu pois ainoastaan silloin, kun kyseessä on tällainen tapaus.

19 Tässä yhteydessä direktiivin 2014/23 38 artiklan 9 kohdan kolmannessa alakohdassa tarkoitettuun poissulkemiseen lainvoimaisella tuomiolla ei voida rinnastaa poissulkemista, josta säädetään asetuksen nro 2016-65 39 §:n 1 momentin kaltaisessa kansallisessa säännöstössä automaattisesti kaikkien sellaisten talouden toimijoiden osalta, joille on annettu lainvoimainen tuomio jostakin direktiivin 2014/23 38 artiklan 4 kohdassa tarkoitetuista rikoksista.

20 Direktiivin 2014/23 38 artiklan 9 kohdan kolmannen alakohdan sanamuodosta ilmenee nimittäin yksiselitteisesti, että poissulkemisen on perustuttava suoraan tiettyä talouden toimijaa koskevaan lainvoimaiseen tuomioon eikä pelkästään siihen, että lainvoimaisella tuomiolla on tuomittu jostakin direktiivin 2014/23 38 artiklan 4 kohdassa luetelluista syistä.

21 Direktiivin 2014/23 38 artiklan 9 kohdan sanamuodosta ilmenee näin ollen, että kyseisen säännöksen kolmannessa alakohdassa tarkoitettua tapausta lukuun ottamatta talouden toimija voi esittää näyttöä korjaavista toimenpiteistä, jotka on toteutettu sen luotettavuuden osoittamiseksi huolimatta siitä, että sen osalta on olemassa jokin direktiivin 2014/23 38 artiklan 4 ja 7 kohdassa tarkoitetuista poissulkemisperusteista, kuten lainvoimainen tuomio jostakin direktiivin 2014/23 38 artiklan 4 kohdan a–f alakohdassa luetelluista syistä.

22 Tätä tulkintaa tukee direktiivin 2014/23 38 artiklan 9 kohdan tavoite. Kun tässä säännöksessä säädetään, että jokaisen talouden toimijan on voitava esittää näyttöä toteutetuista korjaavista toimenpiteistä, sillä pyritään nimittäin korostamaan talouden toimijan luotettavuudelle annettua merkitystä (ks. analogisesti tuomio 30.1.2020, Tim, C-395/18, EU:C:2020:58, 49 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja näin ollen, kuten Kreikan hallitus on todennut kirjallisissa huomautuksissaan, takaamaan talouden toimijoiden objektiivinen arviointi ja varmistamaan toimiva kilpailu. Tämä tavoite vaarantuisi, jos jäsenvaltiot voisivat myös muissa kuin direktiivin 2014/23 38 artiklan 9 kohdan kolmannessa alakohdassa tarkoitetuissa tapauksissa rajoittaa talouden toimijoiden oikeutta esittää näyttöä toteutetuista korjaavista toimenpiteistä.

23 Tätä tulkintaa ei myöskään kyseenalaisteta sillä, että jäsenvaltioiden on direktiivin 2014/23 38 artiklan 10 kohdan nojalla vahvistettava edellytykset, joiden mukaan tätä artiklaa sovelletaan, ja niillä on tältä osin selvä harkintavalta (ks. analogisesti tuomio 30.1.2020, Tim, C-395/18, EU:C:2020:58, 34 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

24 Ilmaisu ”edellytykset, joiden mukaan tätä artiklaa sovelletaan” edellyttää nimittäin, että jäsenvaltiot takaavat direktiivin 2014/23 38 artiklan 9 kohdan ensimmäisessä alakohdassa myönnetyn oikeuden olemassaolon ja mahdollisuuden käyttää sitä, sillä muutoin jäsenvaltiot voisivat näitä soveltamisedellytyksiä määrittäessään poistaa tältä oikeudelta sen sisällön, kuten komissio on todennut kirjallisissa huomautuksissaan. Tällaista tulkintaa tukee lisäksi direktiivin 2014/23 johdanto-osan 71 perustelukappale, josta ilmenee, että jäsenvaltioilla on ainoastaan toimivalta määritellä menettelyä ja sisältöä koskevat edellytykset, joilla pyritään rajaamaan mainitun oikeuden käyttöä.

25 Edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2014/23 38 artiklan 9 kohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa ei anneta talouden toimijalle, jolle on annettu lainvoimainen tuomio jostakin mainitun direktiivin 38 artiklan 4 kohdassa tarkoitetuista rikoksista ja jota tällä perusteella koskee automaattinen kielto osallistua konsessiosopimusten tekomenettelyihin, mahdollisuutta esittää näyttöä siitä, että se on toteuttanut korjaavia toimenpiteitä, joilla voidaan osoittaa sen luotettavuuden palautuneen.

Toinen kysymys

26 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisella kysymyksellään pääasiallisesti, onko direktiivin 2014/23 38 artiklan 9 ja 10 kohtaa tulkittava siten, että ne eivät ole esteenä sille, että talouden toimijan toteuttamien korjaavien toimenpiteiden asianmukaisuuden tarkastelu annetaan oikeusviranomaisten tehtäväksi, ja mikäli näin on, onko mainitun direktiivin 38 artiklan 9 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle säännöstölle, jonka nojalla oikeusviranomaiset voivat päättää, että henkilöön ei sovelleta automaattista kieltoa osallistua konsessiosopimusten tekomenettelyihin sen jälkeen, kun hänelle on annettu lainvoimainen tuomio rikoksesta, vapauttaa hänet tällaisesta kiellosta tai päättää, että tuomiota koskeva maininta poistetaan rikosrekisterin osasta nro 2.

27 Toisen kysymyksen ensimmäisestä osasta on todettava, että direktiivin 2014/23 38 artiklan 9 kohdan muodostavien kolmen alakohdan sanamuodosta ei käy ilmi, minkä viranomaisen tehtävänä on arvioida niiden korjaavien toimenpiteiden asianmukaisuus, joihin talouden toimija on vedonnut. Näin ollen jäsenvaltioiden on määrittäessään kyseisen säännöksen soveltamisedellytyksiä kyseisen direktiivin 38 artiklan 10 kohdan nojalla täsmennettävä kansallisessa lainsäädännössään, mikä viranomainen on toimivaltainen suorittamaan kyseisen arvioinnin, jotta talouden toimija voi tosiasiallisesti käyttää sille kyseisen direktiivin 38 artiklan 9 kohdan ensimmäisessä alakohdassa annettua oikeutta.

28 Tätä tulkintaa tukee direktiivin 2014/23 johdanto-osan 71 perustelukappale, jossa todetaan, että määrittäessään direktiivin 2014/23 38 artiklan 9 kohdan soveltamista koskevia menettelyä ja sisältöä koskevia edellytyksiä jäsenvaltioiden on voitava jättää kullekin hankintaviranomaiselle tai hankintayksikölle mahdollisuus arvioida niiden korjaavien toimenpiteiden asianmukaisuutta, joihin talouden toimija on vedonnut, tai antaa tämä tehtävä muille keskustason tai muiden kuin keskustason viranomaisille.

29 Tästä perustelukappaleesta ilmenee, että unionin lainsäätäjä on halunnut jättää jäsenvaltioille laajan harkintavallan niiden viranomaisten määritelmän osalta, joiden tehtävänä on arvioida korjaavien toimenpiteiden asianmukaisuutta. Tältä osin ilmaisusta ”muille keskustason tai muiden kuin keskustason viranomaisille” seuraa, että jäsenvaltiot voivat antaa tämän arviointitehtävän mille tahansa muulle viranomaiselle kuin hankintaviranomaiselle tai hankintayksikölle.

30 Näin on sitäkin suuremmalla syyllä, koska – kuten Ranskan ja Kreikan hallitukset sekä komissio väittävät kirjallisissa huomautuksissaan – oikeusviranomaiset voivat luonnostaan arvioida täysin objektiivisesti ja riippumattomasti korjaavien toimenpiteiden asianmukaisuutta ja tutkia tätä varten direktiivin 2014/23 38 artiklan 9 kohdan toisen alakohdan ensimmäisessä virkkeessä tarkoitetut todisteet tämän säännöksen toisessa ja kolmannessa virkkeessä säädettyjen vaatimusten mukaisesti.

31 Kuten komissio on kirjallisissa huomautuksissaan todennut, on kuitenkin tärkeää, että kun jäsenvaltio aikoo antaa tällaisen arviointitehtävän oikeusviranomaisille, tätä varten käyttöön otettu kansallinen järjestelmä täyttää kaikki direktiivin 2014/23 38 artiklan 9 kohdassa asetetut vaatimukset ja että sovellettava menettely on yhteensopiva konsessiosopimusten tekomenettelyssä asetettujen määräaikojen kanssa. Päinvastaisessa tapauksessa ja erityisesti, jos oikeusviranomaisella ei olisi oikeutta suorittaa direktiivin 2014/23 38 artiklan 9 kohdan toisessa alakohdassa edellytettyjen todisteiden yksityiskohtaista arviointia tai jos se ei voisi tehdä lopullista ratkaisua ennen konsessiosopimusten tekomenettelyn päättymistä, tämän säännöksen ensimmäisessä alakohdassa talouden toimijan hyväksi säädetty oikeus menettäisi merkityksensä.

32 Toisen kysymyksen toisesta osasta on muistutettava, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin tuomioistuimen tehtävänä ei ole lausua SEUT 267 artiklan nojalla vireille pannussa menettelyssä kansallisten oikeussääntöjen yhteensoveltuvuudesta unionin oikeuden kanssa. Unionin tuomioistuimella on kuitenkin toimivalta esittää kansalliselle tuomioistuimelle kaikki

sellaiset unionin oikeuden tulkintaan liittyvät seikat, joiden avulla tämä voi arvioida kansallisten oikeussääntöjen yhteensoveltuvuutta unionin oikeussääntöjen kanssa (tuomio25.10.2018, Sciotto, C-331/17, EU:C:2018:859, 27 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

33 Tältä osin ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on selvitettävä, ovatko tuomioistuinmenettelyt, kuten menettelyt, jotka koskevat vapauttamista, oikeudellista rehabilitointia ja tuomiota koskevan maininnan poistamista rikosrekisterin osasta nro 2, tosiasiallisesti direktiivin 2014/23 38 artiklan 9 kohdassa säädetyn korjaavia toimenpiteitä koskevan järjestelmän edellytysten ja tavoitteiden mukaisia.

34 Erityisesti on todettava, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä on määrittää, mahdollistavatko tällaiset menettelyt yhtäältä sen, että asianomaiset talouden toimijat esittävät toimivaltaisille oikeusviranomaisille näyttöä direktiivin 2014/23 38 artiklan 9 kohdan toisen alakohdan ensimmäisessä virkkeessä tarkoitetuista korjaavista toimenpiteistä, ja toisaalta sen, että kyseiset oikeusviranomaiset arvioivat näiden toimenpiteiden asianmukaisuutta tämän säännöksen toisessa virkkeessä tarkoitetulla tavalla ja päättävät, jos ne katsovat, että talouden toimijan luotettavuus palautuu kyseisten toimenpiteiden johdosta, vapauttamisesta, oikeudellisesta rehabilitoinnista ja tuomiota koskevan maininnan poistamisesta rikosrekisterin osasta nro 2.

35 Tässä yhteydessä on täsmennettävä, että jos vapauttamisesta, oikeudellisesta rehabilitoinnista tai tuomiota koskevan maininnan poistamisesta rikosrekisterin osasta nro 2 voitaisiin päättää ilman, että toimivaltaisen oikeusviranomaisen olisi arvioitava toteutettujen korjaavien toimenpiteiden asianmukaisuutta, ja jos kyseiset talouden toimijat voisivat siten osallistua konsessiosopimusten tekomenettelyihin esittämättä näyttöä näistä toimenpiteistä, niin kuin Vert Marine ja komissio väittävät kirjallisissa huomautuksissaan, tällaisten tuomioistuinmenettelyjen ei voitaisi katsoa olevan direktiivin 2014/23 38 artiklan 9 kohdassa säädetyn korjaavia toimenpiteitä koskevan järjestelmän tavoitteen ja edellytysten mukaisia yhtäältä, koska niissä ei annettaisi hankintaviranomaiselle mitään takeita siitä, että kyseisen talouden toimijan luotettavuus on palautettu, ja toisaalta, koska niissä sallittaisiin mahdollisesti epäluotettavien toimijoiden osallistuvan konsessiosopimusten tekomenettelyihin.

36 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on lisäksi varmistuttava siitä, että kansallisessa oikeudessa säädetyillä tuomioistuinmenettelyillä voidaan taata hyvissä ajoin talouden toimijalle, joka haluaa osallistua konsessiosopimusten tekomenettelyyn, mahdollisuus esittää näyttöä toteutetuista korjaavista toimenpiteistä. Direktiivin 2014/23 38 artiklan 9 kohdassa säädetty oikeus näet menettäisi merkityksensä, jos talouden toimija ei voisi käyttää tehokkaasti näitä menettelyjä ennen konsessiosopimusten tekomenettelyn päättymistä.

37 Sekä Vert Marine että komissio väittävät kirjallisissa huomautuksissaan, että sen lisäksi, että oikeudellinen rehabilitointi ei täytä tämän tuomion 34 kohdassa mainittua edellytystä, sitä voidaan vaatia vasta tietyn kahdesta viiteen vuotta kestäneen määräajan päätyttyä, minkä vuoksi asianomaiset talouden toimijat eivät voi olla oikeudellisesti rehabilitoituja ennen tämän määräajan päättymistä. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä on tarkistaa tämä seikka, aivan kuten sen on tarkistettava, että määräajat, joista on säädetty vapauttamista tai tuomiota koskevan maininnan poistamista rikosrekisterin osasta nro 2 koskevien menettelyjen osalta, ovat yhteensopivia konsessiosopimusten tekomenettelyjä koskevien määräaikojen kanssa.

38 Kaiken edellä esitetyn perusteella toiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2014/23 38 artiklan 9 ja 10 kohtaa on tulkittava siten, että ne eivät ole esteenä sille, että talouden toimijan toteuttamien korjaavien toimenpiteiden asianmukaisuuden tarkastelu annetaan oikeusviranomaisten tehtäväksi, mikäli tätä varten käyttöön otettu kansallinen järjestelmä täyttää kaikki direktiivin 2014/23 38 artiklan 9 kohdassa asetetut vaatimukset ja sovellettava menettely on yhteensopiva konsessiosopimusten tekomenettelyssä asetettujen määräaikojen kanssa. Lisäksi direktiivin 2014/23 38 artiklan 9 kohtaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä kansalliselle säännöstölle, jonka

nojalla oikeusviranomaiset voivat päättää, että henkilöön ei sovelleta automaattista kieltoa osallistua konsessiosopimusten tekomenettelyihin sen jälkeen, kun hänet on tuomittu rikoksesta, vapauttaa hänet tällaisesta kiellosta tai päättää, että tuomiota koskeva maininta poistetaan rikosrekisterin osasta nro 2, mikäli tällaiset tuomioistuinmenettelyt ovat tosiasiallisesti mainitun järjestelmän edellytysten ja tavoitteen mukaisia ja erityisesti mikäli ne mahdollistavat sen, että kun talouden toimija haluaa osallistua konsessiosopimusten tekomenettelyyn, hänet voidaan vapauttaa hyvissä ajoin häntä koskevasta kiellosta, yksinomaan niiden korjaavien toimenpiteiden asianmukaisuuden perusteella, joihin talouden toimija on vedonnut ja joita toimivaltainen oikeusviranomainen arvioi tässä säännöksessä säädettyjen vaatimusten mukaisesti, mikä on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiana tarkistaa.

Oikeudenkäyntikulut

39 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (yhdeksäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) **Käyttöoikeussopimusten tekemisestä 26.2.2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/23/EU 38 artiklan 9 kohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa ei anneta talouden toimijalle, jolle on annettu lainvoimainen tuomio jostakin mainitun direktiivin 38 artiklan 4 kohdassa tarkoitetuista rikoksista ja jota tällä perusteella koskee automaattinen kielto osallistua konsessiosopimusten tekomenettelyihin, mahdollisuutta esittää näyttöä siitä, että se on toteuttanut korjaavia toimenpiteitä, joilla voidaan osoittaa sen luotettavuuden palautuneen.**

2) **Direktiivin 2014/23 38 artiklan 9 ja 10 kohtaa on tulkittava siten, että ne eivät ole esteenä sille, että talouden toimijan toteuttamien korjaavien toimenpiteiden asianmukaisuuden tarkastelu annetaan oikeusviranomaisten tehtäväksi, mikäli tätä varten käyttöön otettu kansallinen järjestelmä täyttää kaikki direktiivin 2014/23 38 artiklan 9 kohdassa asetetut vaatimukset ja sovellettava menettely on yhteensopiva konsessiosopimusten tekomenettelyssä asetettujen määräaikojen kanssa. Lisäksi direktiivin 2014/23 38 artiklan 9 kohtaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä kansalliselle säännöstölle, jonka nojalla oikeusviranomaiset voivat päättää, että henkilöön ei sovelleta automaattista kieltoa osallistua konsessiosopimusten tekomenettelyihin sen jälkeen, kun hänet on tuomittu rikoksesta, vapauttaa hänet tällaisesta kiellosta tai päättää, että tuomiota koskeva maininta poistetaan rikosrekisterin osasta nro 2, mikäli tällaiset tuomioistuinmenettelyt ovat tosiasiallisesti mainitun järjestelmän edellytysten ja tavoitteen mukaisia ja erityisesti mikäli ne mahdollistavat sen, että kun talouden toimija haluaa osallistua konsessiosopimusten tekomenettelyyn, hänet voidaan vapauttaa hyvissä ajoin häntä koskevasta kiellosta, yksinomaan niiden korjaavien toimenpiteiden asianmukaisuuden perusteella, joihin talouden toimija on vedonnut ja joita toimivaltainen oikeusviranomainen arvioi tässä säännöksessä säädettyjen vaatimusten mukaisesti, mikä on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiana tarkistaa.**

Allekirjoitukset